

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Методичні рекомендації
до виконання комплексного тренінгу
для здобувачів вищої освіти спеціальності
011 «Освітні, педагогічні науки» освітньої програми
«Педагогіка та адміністрування освіти»
другого (магістерського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2025

УДК 37.015(072.034)

М54

Укладачі: В. А. Будянська

О. О. Почуєва

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу.

Протокол № 1 від 02.09.2024 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Методичні рекомендації до виконання комплексного тренінгу М54 для здобувачів вищої освіти спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» освітньої програми «Педагогіка та адміністрування освіти» другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. В. А. Будянська, О. О. Почуєва. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2025. – 40 с.

Подано методику розроблення та проведення навчальних занять різних видів у закладі вищої освіти для підвищення якості освітнього процесу.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» освітньої програми «Педагогіка та адміністрування освіти» другого (магістерського) рівня.

УДК 37.015(072.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2025

Вступ

Здобувачі вищої освіти магістерського рівня мають володіти не тільки високим рівнем теоретичної та практичної підготовки, знаннями, уміннями та навичками творчої діяльності в певній галузі, а й уміти навчати інших, розробляти методологічні та методичні основи управління освітнім процесом у системі підготовки і перепідготовки кадрів у різних галузях.

Актуальність комплексного тренінгу зумовлено сучасними вимогами до процесу навчання та викладання, оскільки сьогодні сфера освіти все більше орієнтується на студентоцентрований підхід, активне навчання та розвиток критичного мислення. Викладачам потрібні нові стратегії та методи, щоб ефективно залучати здобувачів вищої освіти до навчання та стимулювати їхню активну участь в освітньому процесі.

Основною метою комплексного тренінгу є підвищення професійної компетентності викладачів у сфері освіти шляхом опанування ефективних методів моделювання та проведення навчальних занять. Тренінг спрямовано на розширення набору педагогічних стратегій і технік, які допоможуть викладачам створювати зацікавлене, активне та результативне освітнє середовище.

Основні завдання комплексного тренінгу:

1. Ознайомлення з інноваційними педагогічними методиками.
2. Розвиток навичок моделювання навчальних занять.
3. Вивчення стратегій взаємодії зі здобувачами вищої освіти.
4. Оволодіння методами оцінювання та зворотного зв'язку.

Об'єктом є методична компетентність викладача закладу вищої освіти.

Предметом є методика розроблення та проведення навчальних занять різних видів у закладі вищої освіти.

Комплексний тренінг пропонує учасникам можливість оволодіти ефективними методами моделювання та проведення навчальних занять для підвищення якості освітнього процесу. Під час тренінгу учасники ознайомляться з різноманітними педагогічними стратегіями і техніками, які сприяють залученню здобувачів вищої освіти до освітнього процесу та створенню сприятливої навчальної атмосфери; дізнаються про

інноваційні методики викладання, такі як групова робота, проєктне навчання, проблемне викладання, індивідуалізоване навчання тощо. Також учасники зможуть активно практикувати здобуті знання та навички; розроблять власні навчальні моделі та плани занять, використовуючи передові педагогічні підходи та інструменти. Окрім того, відбудеться обговорення стратегії взаємодії зі здобувачами вищої освіти, методів оцінювання та зворотного зв'язку для підтримання їхнього активного навчання та розвитку.

Після завершення тренінгу учасники будуть здатні застосовувати здобуті знання та навички в практичній роботі. Вони зможуть ефективно моделювати навчальні заняття з різних дисциплін та забезпечувати активну участь здобувачів вищої освіти в процесі навчання; використовувати інноваційні підходи й технології для стимулювання інтересу та залучення здобувачів вищої освіти до навчального матеріалу.

Комплексний тренінг є важливим кроком для всіх, хто прагне вдосконалити свої навички викладання та підвищити якість навчання. Він допоможе учасникам стати більш компетентними й упевненими у своїй ролі викладача та забезпечити успішний і продуктивний освітній процес.

Виконання комплексного тренінгу за освітньою програмою «Педагогіка та адміністрування освіти» забезпечує набуття здобувачами освіти інтегральної компетентності – здатності розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук.

Компетентності та результати навчання наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Компетентності та результати навчання

Компетентності	Результати навчання
1	2
ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	РН4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів
СК4. Здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті	

1	2
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу	РН6. Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проекти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм
ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	
ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації	
ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті	
СК1. Здатність проектувати і досліджувати освітні системи	
СК2. Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки	
СК3. Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти	
СК6. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності	
СК8. Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах	
СК9. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в освітній та дослідницькій діяльності	
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу	РН10. Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації
ЗК8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо	

1	2
ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	РН11. Здійснювати консультативну діяльність у сфері освітніх, педагогічних наук
ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	РН12. Приймати ефективні управлінські рішення на основі нормативного та фінансово-економічного аналізу зовнішнього та внутрішнього освітнього середовища щодо виконання цілей та завдань закладів освіти
ЗК8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо	
СК8. Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах	
СК10. Здатність до нормативного та фінансово-економічного аналізу функціонування та розвитку закладів освіти	
СК11. Здатність до здійснення адміністративної діяльності в освітній галузі	
СК 12. Здатність до професійного спілкування на основі морально-етичних принципів	РН14. Проведення передпроектного аналізу, розроблення проекту освітньої програми, проведення експертизи якості освітньої програми, розроблення заходів поліпшення освітньої програми
СК 14. Здатність до розроблення, перегляду освітніх програм відповідно до вимог стандартів вищої освіти, зовнішньої та внутрішньої систем забезпечення якості, потреб стейкхолдерів	

Програма комплексного тренінгу

Змістовий модуль 1. Методичні основи підготовки та проведення навчальних занять різних видів

Тема 1. Сутність і структура освітнього процесу в закладі вищої освіти.

Освітній процес як цілісна система. Складові освітнього процесу. Поняття змісту освіти. Цілі, методи, організаційні форми навчання. Види організаційних форм навчання в закладі вищої освіти. Види навчальних занять в освітньому процесі. Стилi педагогічного спілкування та взаємодії учасників освітнього процесу в закладі вищої освіти.

Тема 2. Методика підготовки та проведення лекції.

Поняття, цілі, види лекцій. Структура лекції. Умови проведення лекції. Методика підготовки до лекції. Взаємодія учасників освітнього процесу під час лекційного заняття. Технологічна карта лекційного заняття. Аналіз проведення лекційного заняття.

Тема 3. Методика підготовки та проведення практичного заняття.

Поняття, цілі, види практичного заняття. Структура практичного заняття. Умови проведення практичного заняття. Методика підготовки викладача до практичного заняття. Взаємодія учасників освітнього процесу під час практичного заняття. Технологічна карта практичного заняття. Аналіз проведення практичного заняття.

Тема 4. Методика підготовки та проведення семінарського заняття.

Поняття, функції, види семінарських занять. Структура семінарського заняття. Умови проведення семінарського заняття. Методика підготовки до семінарського заняття викладача. Методика підготовки до семінарського заняття здобувача вищої освіти. Взаємодія учасників освітнього процесу під час семінарського заняття. Технологічна карта Технологічна карта семінару. Аналіз проведення семінару.

Тема 5. Методика підготовки та проведення тренінгового заняття.

Загальне поняття про тренінг, види тренінгів. Принципи роботи тренінгової групи, тренінгові форми, методи, технології. Комунікаційні

процеси під час тренінгів. Особливості ролі та діяльності тренера. Методика розроблення тренінгу. Організаційно-змістова структура тренінгу. Підготовка тренінгового простору, матеріалів, обладнання. Аналіз проведення тренінгу.

Змістовий модуль 2. Навички викладацької діяльності

Тема 6. Педагогічні технології в закладі вищої освіти.

Поняття педагогічної технології. Класифікація педагогічних технологій. Технології активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти. Інтерактивні технології навчання. Навчальні вправи різного призначення.

Тема 7. Викладання в умовах дистанційного навчання.

Особливості дистанційної освіти. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Телекомунікаційні технології. Електронні мультимедійні, інтерактивні технології. Програми, платформи взаємодії в мережах. Дистанційні форми комунікації «викладач – здобувач вищої освіти».

Методи навчання

Під час навчання використовують такі методи: інформаційний – для формування нових знань; репродуктивний – для формування когнітивних та практичних умінь; проблемного викладу, евристичний – для формування реалізаційних здатностей, розвитку творчих здібностей.

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності в освітньому процесі використовують тренінгові технології: активні (мініпрезентації, кейс-стаді, технології дискусій), інтерактивні (групові, кооперовано групові, ігрові), інформаційно-комунікаційні.

Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти здійснюють за накопичувальною (100-бальною) системою. Оцінюють активність роботи на занятті, виконання завдань для самостійної роботи та підготовку звіту.

Поточний контроль результатів навчання здійснюють під час практичних/тренінгових занять, виконання завдань для самостійної роботи. Форми поточного контролю: активна робота на занятті (індивідуальна

та групова робота), виконання практичних завдань, підготовка та проведення презентацій, перевірка завдань для самостійної роботи. Поточний контроль оцінюють сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів).

Звіт оцінюють у межах 40 балів. Звіт містить теоретичний розділ, розроблення власного навчального заняття, презентацію звіту в групі.

Критерії оцінювання звіту

31 – 40 балів: глибоке розкриття теоретичних аспектів, чітка структура, використання аналітичного підходу, критичний аналіз наукових джерел; творчий підхід у розробленні власного заняття, що містить детальний план з урахуванням сучасних методик та потреб аудиторії; практична спрямованість матеріалу. Презентація відзначається ясністю, інтерактивністю, упевненим викладом, залученням аудиторії, а також вдалим використанням візуальних та комунікативних засобів.

21 – 30 балів: основні теоретичні аспекти розглянуто та проаналізовано із залученням наукових джерел, хоча можливі деякі структурні недоліки або поверхові моменти. Наведено загальний план заняття, з обмеженим використанням сучасних методик, але з дотриманням функціональних вимог. Інформацію подано зрозуміло, використано базові засоби презентації, а слухачів частково залучено до взаємодії.

11 – 20 балів: наявне основне розуміння теоретичного матеріалу; використано обмежену кількість джерел; недостатній аналіз; власне заняття розроблено, але бракує глибини або відповідності тематиці; часткове використання методик; структура презентації має певні недоліки, недостатня кількість візуальних або інтерактивних елементів ускладнює сприйняття матеріалу.

0 – 10 балів: відсутність структури; поверхове висвітлення теоретичного матеріалу; відсутність аналізу наукових джерел; недосконале або поверхове розроблення власного заняття; методики майже не використано; нечітка структура презентації; виклад матеріалу невпевнений; недостатній рівень комунікативних навичок.

Загальну оцінку з комплексного тренінгу виставляють як загальну суму балів, набраних за результатами поточного контролю та звіту.

Рейтинг план комплексного тренінгу наведено в табл. 2.

Рейтинг-план комплексного тренінгу

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	К-сть балів
1	2		3	4
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти управління освітньою діяльністю				
Тема 1. Сутність і структура освітнього процесу в закладі вищої освіти	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Тренінгове заняття «Освітній процес у закладі вищої освіти: сучасний погляд»	Активна робота на занятті	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Огляд літературних джерел за темою, вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Перевірка завдання. Обговорення результатів завдання	3
Тема 2. Методика підготовки та проведення лекції	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Мінілекція. Тренінгове заняття «Як підготувати та провести лекцію»	Активна робота на занятті	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Розроблення структури лекційного заняття	Обговорення результатів завдання	5
Тема 3. Методика підготовки та проведення практичного заняття	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Мінілекція. Тренінгове заняття «Як підготувати та провести практичне заняття»	Активна робота на занятті	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Розроблення технологічної карти практичного заняття	Проведення презентації	10

1	2	3	4
Тема 4. Методика підготовки та проведення семінарського заняття	Аудиторна робота		
	Практичне заняття	Мінілекція. Тренінгове за- няття «Як підготувати та про- вести семінарське заняття»	Активна робота на занятті
	Самостійна робота		
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Розроблення структури та змісту семінарського за- няття	Обговорення результатів завдання
Тема 5. Методика підготовки та проведення тренінгового заняття	Аудиторна робота		
	Практичне заняття	Мінілекція. Тренінгове за- няття «Як підготувати та про- вести тренінгове заняття»	Активна робота на занятті
	Самостійна робота		
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Розроблення організацій- но-змістової структури тре- нінгу	Обговорення результатів завдання
Змістовий модуль 2. Навички викладацької діяльності			
Тема 6. Педагогічні технології в закладі вищої освіти	Аудиторна робота		
	Практичне заняття	Мінілекція. Тренінгове за- няття «Традиційні та інно- ваційні педагогічні техно- логії»	Активна робота на занятті
	Самостійна робота		
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Розроблення вправи / зав- дання відповідно певної пе- дагогічної технології	Обговорення результатів завдання
Тема 7. Викладання в умовах дистанційного навчання	Аудиторна робота		
	Практичне заняття	Мінілекція. Тренінгове за- няття «Можливості дистан- ційного навчання та викла- дання»	Активна робота на занятті

1	2	3	4
	Самостійна робота		
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка навчальної вправи / завдання з використанням можливостей технологій дистанційного навчання	Проведення вправи з учасниками тренінгового заняття
	Звіт	Підготовка звіту	Презентація звіту
			10
			40

Тема 1. Сутність і структура освітнього процесу в закладі вищої освіти

Тренінгове заняття «Освітній процес у закладі вищої освіти: сучасний погляд»

Мета: ознайомлення з освітнім процесом як цілісною системою, змістом, цілями, методами, формами навчання, видами навчальних занять.

Основні питання:

1. Сутність освітнього процесу.
2. Структура освітнього процесу.
3. Форми навчання.
4. Види навчальних занять в освітньому процесі.

Основні завдання:

поглиблення знань здобувачів вищої освіти про сутність освітнього процесу;

надання систематизованого уявлення про структуру освітнього процесу в закладі вищої освіти;

вироблення практичних навичок для підготовки до навчального заняття.

Освіта є одним із найважливіших факторів суспільного розвитку, а заклади вищої освіти відіграють ключову роль у формуванні та розвитку сучасного суспільства. За останні роки освітні процеси зазнали

значних змін під впливом технологій, нових підходів до навчання та змінених потреб ринку праці. Розгляньмо освітній процес у закладі вищої освіти із сучасного погляду та визначмо ключові аспекти, які допомагають забезпечити якісну освіту.

1. Зміна підходів до навчання:

активне навчання: сучасний освітній процес спрямовано на залучення здобувачів вищої освіти до активної ролі в освітньому процесі. Замість пасивного засвоєння інформації, здобувачів вищої освіти залучають до розв'язання реальних проблем, взаємодії та співпраці в групах, розвитку критичного мислення та самостійності;

використання технологій: упровадження сучасних технологій в освітній процес, таких як комп'ютери, мультимедіа, онлайн-платформи тощо, що дозволяє здобувачам вищої освіти отримувати доступ до широкого спектра навчальних матеріалів, сприяє інтерактивності та підвищує ефективність навчання.

2. Розвиток ключових компетентностей:

критичне та проблемне мислення: важливим аспектом сучасного освітнього процесу є розвиток у здобувачів вищої освіти здатності аналізувати інформацію, розпізнавати проблеми та шукати способи їх розв'язання, формулювати та захищати власні думки;

комунікативні навички: з огляду на зростання міжкультурної комунікації та розвиток технологій важливим аспектом освітнього процесу є розвиток навичок ефективного спілкування, уміння працювати в команді та розв'язувати конфлікти;

інформаційна грамотність: у світі, насиченому інформацією, здобувачам вищої освіти потрібні навички відбору, оцінювання та використання різних джерел інформації, а також розуміння етичних і правових аспектів використання інформації.

3. Гнучкість та індивідуалізація:

індивідуалізація навчання: у сучасному освітньому процесі все більше уваги приділяють потребам та індивідуальним можливостям здобувача вищої освіти. Застосування індивідуальних навчальних планів, розроблення програм з адаптації до різних стилів навчання сприяють досягненню кращих результатів;

гнучкість у виборі курсів: здобувачам вищої освіти надають можливість вибирати курси згідно з їхніми інтересами, що сприяє залученню до навчання та розвитку самомотивації.

Отже, сучасний погляд на освітній процес у закладі вищої освіти передбачає активне навчання, використання сучасних технологій, розвиток ключових компетентностей та надання гнучкості й індивідуалізації здобувачам вищої освіти. Ці аспекти сприяють підвищенню якості освіти, готовності випускників до викликів сучасного суспільства та задоволення потреб ринку.

Завдання 1. Проведення рольової гри «Освітній лабіринт: дослідження структури вищої освіти».

Ця рольова гра дозволить учасникам зануритись у світ вищої освіти, відчувати реалії студентського життя та отримати багато цікавої інформації про освітній процес. Гру можна використати як інструмент для ознайомлення здобувачів вищої освіти зі структурою вищої освіти, а також для розширення розуміння цієї теми.

Мета гри полягає в тому, щоб допомогти учасникам зрозуміти структуру вищої освіти, розкрити її складнощі та переваги, а також ознайомити з різними аспектами освітнього процесу. Ця гра сприяє розвитку командної співпраці, критичного мислення, ухвалення рішень та інших навичок, корисних в освітньому середовищі.

Опис гри. Гравці виконують роль здобувачів вищої освіти, які досліджують і розуміють складну структуру освітнього процесу в закладі вищої освіти.

Інструкції:

1. Формування груп. Гравці утворюють групи по три – п'ять осіб і вибирають голову групи.

2. Вибір персонажів. Кожен гравець вибирає одного персонажа-здобувача вищої освіти, який має свої унікальні навички та інтереси, що впливають на спосіб дослідження освітнього процесу.

Наприклад, Ганна, здобувач вищої освіти-економіст, має навички фінансового аналізу; Максим, здобувач вищої освіти-історик, уміє досліджувати архіви та знаходити історичні докази.

Гравці мають пройти крізь лабіринт структури освітнього процесу, збираючи інформацію, розгадуючи загадки та виконуючи завдання, щоб зрозуміти, як відбувається освітній процес.

Хід гри.

Вступ. Гравці мають підготувати документи для вступу, вибрати спеціальність і розібратися в процесі подання заявок.

Розклад. Гравці мають створити оптимальний розклад занять з огляду на вимоги програми, доступність викладачів та власні інтереси.

Навчання. Гравці виконують завдання, пов'язані з академічними дисциплінами, здобувають знання та використовують їх у практичних ситуаціях.

Екзамени. Гравці мають готуватися до екзаменів, складати їх і доводити свою успішність.

Проектна робота. Гравці об'єднуються в команди та виконують проектну роботу, використовуючи свої знання та навички для виконання практичних завдань.

Випуск. Гравці готуються до випуску, створюють резюме та шукають можливості для подальшого розвитку.

Події та взаємодія. У ході гри учасники зустрічаються з викладачами, іншими здобувачами вищої освіти та спеціалістами зі сфери освіти, з якими вони можуть взаємодіяти, отримуючи додаткову інформацію та поради.

Результати та оцінювання. Гравці отримують бали за кожне завдання та успішність у дослідженні освітнього процесу. На основі цих балів визначають кінцевий результат і успіх гравців.

Завдання для самостійної роботи

«Складання ментальної карти структури освітнього процесу в закладі вищої освіти»

Методичні рекомендації до виконання завдання.

Складання ментальної карти освітнього процесу може допомогти уявити й організувати всі елементи освітньої програми в закладі вищої освіти. Ментальна карта освітнього процесу може стати потужним інструментом для візуалізації та розуміння взаємозв'язків між різними елементами навчання. Вона допоможе краще орієнтуватися в програмі та поліпшити навчальні результати.

Кроки, які можна виконати для створення такої ментальної карти:

1. Визначте мету. Наприклад, ви хочете зобразити загальну структуру освітнього процесу або сконцентруватися на конкретній навчальній дисципліні.

2. Зберіть матеріали. Знайдіть усю доступну інформацію про освітній процес: навчальні плани, курси, модулі, теми, лекції та інші важливі елементи.

3. Визначте ключові поняття. Складіть перелік ключових понять, які ви бажаєте включити до вашої ментальної карти. Це можуть бути основні теми, підтеми, концепції чи дії, пов'язані з освітнім процесом.

4. Установіть ієрархію. Розташуйте ключові поняття в ієрархічному порядку. Розділіть головні розділи на підрозділи та з'єднайте їх за допомогою стрілок або ліній.

5. Додайте більш детальні елементи до кожного ключового поняття. Це можуть бути конкретні теми, підтеми, завдання, практичні заняття, оцінювання тощо.

6. Використовуйте кольори, лінії та символи, щоб виокремити основні елементи та зробити ментальну карту більш зрозумілою. Наприклад, ви можете використовувати різні кольори для позначення різних типів курсів або виділяти особливо важливі чи пов'язані елементи.

7. Періодично переглядайте вашу ментальну карту та вносьте зміни. За потреби додавайте нові елементи або змінюйте вже наявні. Упевніться, що ваша карта точно відображає освітній процес у закладі вищої освіти.

8. Поділіться своєю ментальною картою з іншими здобувачами вищої освіти, викладачами або членами освітньої спільноти. Обговоріть свої ідеї, внесіть виправлення та отримайте коментар.

Створення ментальної карти освітнього процесу в закладі вищої освіти є індивідуальним процесом, тому приділяйте увагу своїм унікальним потребам та способам сприйняття інформації.

Тема 2. Методика підготовки та проведення лекції

Мінілекція. Тренінгове заняття «Як підготувати та провести лекцію»

Мета: ознайомлення з поняттям «лекція», історією його виникнення, метою, завданнями; надання систематизованого уявлення про лекцію як основний вид навчальних занять.

Основні питання:

1. Визначення поняття «лекція».
2. Структура лекції.
3. Види лекцій.
4. Методика проведення лекцій.

Основні завдання:

поглиблення знань здобувачів вищої освіти про лекцію як основний вид навчальних занять;

надання систематизованого уявлення про структуру і види лекцій;
вироблення практичних навичок для підготовки до лекцій.

Лекція – це основна форма проведення навчальних занять у закладах вищої освіти, призначена для засвоєння теоретичного матеріалу.

Зазвичай лекція є елементом системи занять, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої теми або кількох тем навчальної дисципліни. Тематику курсу лекцій визначено робочою програмою.

Лекції проводять лектори, професори і доценти, викладачі закладу вищої освіти, а також провідні науковці або спеціалісти, запрошені для читання лекцій.

Лекції є одним з основних методів передачі знань у вищій освіті. Викладачу важливо мати навички ефективної підготовки та проведення лекцій, щоб забезпечити максимальне засвоєння матеріалу здобувачами вищої освіти. У цій мінілекції ми розглянемо основні кроки, які допоможуть вам підготуватися та провести успішну лекцію.

1. Визначення цілей лекції:

чітко сформулюйте цілі та очікувані результати лекції;

розуміння цілей допоможе вам вибрати відповідний матеріал та структуру лекції.

2. Збирання та підготовка матеріалів:

здійсніть дослідження та зберіть достовірний і актуальний матеріал для лекції;

виберіть ключові поняття, які потрібно пояснити здобувачами вищої освіти;

структуруйте матеріал у послідовність логічних блоків.

3. Розроблення презентації або навчальних матеріалів:

використовуйте презентацію або інший навчальний матеріал, щоб візуалізувати ключові ідеї та допомогти здобувачам вищої освіти краще засвоїти матеріал;

не перенавантажуйте презентацію текстом, використовуйте лише ключові моменти.

4. Створення структурованої лекції:

розподіліть матеріал на логічні розділи та підпункти;

установіть послідовність, за якою ви будете подавати ці розділи.

5. Забезпечення активності здобувачів вищої освіти:

залучайте здобувачів вищої освіти до процесу створення лекції, стимулюйте їхню активну участь;

застосовуйте методи активного навчання, такі як питання, дискусії, вправи або приклади.

6. Використання педагогічних прийомів:

використовуйте різноманітні педагогічні прийоми, такі як історії, приклади з реального життя, відео чи аналогії, щоб зробити матеріал більш зрозумілим та захопливим.

7. Організація часу та управління лекцією:

плануйте свій час так, щоб подати матеріал у доступній та логічній послідовності;

установіть обмеження часу для кожного розділу та дотримуйтеся їх.

8. Підбиття підсумків:

підбивайте підсумки кожного розділу, надайте здобувачам вищої освіти можливість поставити запитання або уточнити незрозумілі моменти;

зробіть коротке повторне резюме ключових понять та основних моментів лекції.

Підготовка та проведення ефективної лекції вимагає організації, дотримання структури та уважності до потреб здобувачів вищої освіти. Дотримуючись цих настанов, ви зможете створити цікаву та пізнавальну лекцію, яка сприятиме активному засвоєнню матеріалу здобувачами вищої освіти й підвищить якість освітнього процесу.

Завдання для самостійної роботи

«Розроблення структури лекційного заняття»

Методичні рекомендації до виконання завдання.

Структура лекційного заняття може варіюватися залежно від теми, обсягу матеріалу та вимог освітнього закладу. Однак є основні елементи, які становлять структуру лекції:

1. Вступ: привітання та введення в тему лекції; визначення цілей та очікуваних результатів.

2. Огляд теми: пояснення важливості теми та її зв'язку з попереднім матеріалом; загальний огляд основних пунктів, які будуть розглянуті.

3. Розгорнута частина лекції: послідовне подання основного матеріалу з розбиттям на логічні блоки або тематичні розділи; використання

презентації, візуальних матеріалів, прикладів та ілюстрацій для кращого розуміння та запам'ятовування здобувачами вищої освіти.

4. Взаємодія й активність здобувачів вищої освіти: залучення їх до діалогу, запитань, дискусій або групових вправ; стимулювання до критичного мислення, аналізу та застосування здобутих знань.

5. Підсумки: коротке повторення основних моментів лекції; підбиття підсумків, відповіді на запитання здобувачів вищої освіти; підкреслення важливих ідей та перехід до наступного етапу навчання.

6. Домашнє завдання або рекомендації: надання завдань або рекомендацій для самостійного вивчення теми; вказівки щодо додаткової літератури, ресурсів або джерел для поглиблення знань.

Це загальна структура, яку можна адаптувати під свої потреби та специфіку курсу. Важливо також дотримуватися логічної послідовності, чітко комунікувати зі здобувачами вищої освіти і створювати активну та зацікавлену освітню атмосферу.

Тема 3. Методика підготовки та проведення практичного заняття

Мінілекція. Тренінгове заняття «Як підготувати та провести практичне заняття»

Мета: ознайомлення з поняттям «практичне заняття», його метою, завданнями; надання систематизованого уявлення про практичне заняття як один із видів навчальних занять.

Основні питання:

1. Визначення поняття «практичне заняття».
2. Структура практичного заняття.
3. Завдання практичного заняття.
4. Методика проведення практичного заняття.

Основні завдання:

поглиблення знань здобувачів вищої освіти про практичне заняття як один із видів навчальних занять;

надання систематизованого уявлення про структуру і завдання практичного заняття;

вироблення практичних навичок для підготовки до практичного заняття.

Практичне заняття – це форма освітнього процесу, за якою викладач організовує детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до запланованих завдань.

Перелік тем практичної роботи визначено робочою навчальною програмою дисципліни.

Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня опанування здобувачами вищої освіти необхідних теоретичних положень, наборі завдань різної складності для їх виконання на занятті. Зазначені методичні засоби готує викладач, якому доручено проведення практичних занять, за погодженням із лектором навчальної дисципліни.

Практичне заняття містить:

проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти;

постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю здобувачів вищої освіти;

виконання контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

До кожного практичного заняття потрібно скласти інструктивну карту, що є обов'язковим документом, забезпечує послідовність дій здобувачів вищої освіти для досягнення мети практичного заняття та конкретизує підготовку до заняття.

Основними методами практичного заняття є самостійна робота, інструктаж, вправи, дослідження, стимулювання.

Підготовка та проведення практичних занять вимагають особливої організації та уваги до деталей. Кроки, які можуть допомогти ефективно підготувати та провести практичне заняття:

1. Визначте мету та цілі заняття: чітко сформулюйте, чого ви хочете досягти під час практичного заняття. Визначте очікувані результати та навички, які потрібно здобути.

2. Вивчіть аудиторію: зрозумійте потреби та рівень знань здобувачів вищої освіти; візьміть до уваги попередній досвід та інтереси, щоб адаптувати заняття до їхніх потреб.

3. Розробіть план заняття: структуруйте заняття на основі послідовних етапів, таких як вступ, виконання практичних завдань, обговорення

результатів та підсумки; визначте часові межі для кожного етапу та дотримуйтеся їх.

4. Підготуйте матеріали та ресурси: забезпечте необхідні матеріали, інструменти та ресурси для виконання практичних завдань; переконайтеся, що всі необхідні матеріали доступні та працюють належним чином.

5. Використовуйте активні методи навчання: залучайте здобувачів вищої освіти до практичних дій, експериментів, вправ або проєктів; стимулюйте колективну та групову роботу, сприяйте активній взаємодії між здобувачами вищої освіти.

6. Надайте достатньо часу для самостійної роботи: забезпечте здобувачам вищої освіти час для самостійного виконання практичних завдань; надайте підтримку та консультації, якщо здобувачі вищої освіти потребують допомоги.

7. Стимулюйте рефлексію та обговорення: залучайте здобувачів вищої освіти до обговорення результатів практичних занять та їхнього власного досвіду; сприяйте рефлексії, аналізу та обговоренню основних висновків, а також взаємодії між здобувачами вищої освіти.

8. Заключна частина: підбиття підсумків практичного заняття; висловлення подяки здобувачам вищої освіти та підкреслення важливості набутих навичок.

Завдання для самостійної роботи

«Розроблення технологічної карти практичного заняття»

Методичні рекомендації до виконання завдання.

Технологічна карта практичного заняття допоможе систематизувати й організувати різні етапи підготовки та проведення заняття. Загальні вимоги до складання технологічної карти:

Загальна інформація:

назва заняття;

дата і час проведення;

тривалість заняття;

кількість здобувачів вищої освіти.

Мета заняття:

чітко сформульована мета, якої потрібно досягти під час заняття.

Планування:

визначення послідовності дій та розподіл часу на різні етапи заняття;

вибір необхідних матеріалів, обладнання та ресурсів.

Підготовка до заняття:

підготовка необхідних матеріалів та ресурсів;

перевірка працездатності обладнання.

Пояснення та демонстрація:

вступне слово та пояснення мети і завдань заняття;

демонстрація процесів та прийомів, необхідних для виконання завдань.

Практична діяльність здобувачів вищої освіти:

розподіл здобувачів вищої освіти на групи або індивідуальну роботу; виконання завдань та практичних вправ.

Взаємодія та обговорення:

проведення дискусії, обговорення результатів та взаємний обмін думками між здобувачами вищої освіти.

Підсумки та оцінювання:

підбиття підсумків заняття;

оцінювання досягнень здобувачів вищої освіти.

Рефлексія та коментар:

запитання до здобувачів вищої освіти щодо їхніх вражень та навичок, набутих під час заняття;

конструктивний коментар здобувачів вищої освіти та оцінювання ними власної роботи.

Завершення заняття:

подяка здобувачам вищої освіти за участь і активність;

підкреслення важливості набутих навичок та стимулювання до подальшого розвитку.

Цю технологічну карту можна доповнити та адаптувати залежно від специфіки практичного заняття та ваших особистих потреб. Вона допоможе організувати процес навчання та забезпечити ефективну роботу зі здобувачами вищої освіти під час практичного заняття.

Технологічна карта практичного заняття «Розвиток управлінської культури суб'єктів освітньої діяльності» може мати такий формат:

Назва заняття: «Розвиток управлінської культури суб'єктів освітньої діяльності».

Мета заняття:

ознайомити здобувачів вищої освіти з концепцією управлінської культури в освітній сфері;

розвинути навички управлінської комунікації та лідерства;

навчити здобувачів вищої освіти аналізувати та розв'язувати проблеми управління в освітньому середовищі.

Часовий обсяг: 2 год.

Етапи заняття:

Вступна частина (10 хв):

привітання здобувачів вищої освіти;

визначення мети та очікуваних результатів заняття;

пояснення структури заняття та розподіл завдань.

Теоретична основа (30 хв):

короткий вступ до поняття управлінської культури в освітній сфері;

виклад основних принципів розвитку управлінської культури;

пояснення ролі комунікації та лідерства в розвитку управлінської культури.

Групова робота (40 хв):

формування груп по чотири – п'ять здобувачів вищої освіти;

отримання сценаріїв ситуації з практики управління в освітньому закладі;

аналіз ситуації, виявлення ключових проблем та пропонування можливих способів розв'язання;

підтримка викладача під час роботи групи та відповіді на запитання.

Презентація результатів (30 хв):

кожна група подає свій аналіз ситуації та пропозиції щодо розв'язання проблем;

обговорення презентацій та обмін думками між групами;

коментар викладача та надання додаткових порад щодо розв'язання проблем.

Підсумки та висновки (10 хв):

підбиття підсумків заняття;

підкреслення ключових моментів, які учасники мають запам'ятати;

запитання та відповіді, відкритий обмін думками.

Заклучна частина (5 хв):

подяка учасникам за активну участь;

висловлення можливості продовження обговорення теми в майбутньому;

закінчення заняття.

Ця технологічна карта надає основну структуру та послідовність етапів для практичного заняття «Розвиток управлінської культури суб'єктів освітньої діяльності». Викладач може додатково внести зміни й адаптувати заняття до потреб здобувачів вищої освіти.

Тема 4. Методика підготовки та проведення семінарського заняття

Мінілекція. Тренінгове заняття «Як підготувати та провести семінарське заняття»

Мета: ознайомлення з поняттям «семінар», історією його виникнення, метою, завданнями; надання систематизованого уявлення про семінар як один із видів навчальних занять.

Основні питання:

1. Визначення поняття «семінар».
2. Структура семінару.
3. Види семінарів.
4. Методика проведення семінарів.

Основні завдання:

поглиблення знань здобувачів вищої освіти про семінар як один із видів навчальних занять;

надання систематизованого уявлення про структуру і види семінарів;

вироблення практичних навичок для підготовки до семінарів.

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, у процесі якого викладач організовує дискусію з попередньо визначених тем, до яких здобувачі вищої освіти готують тези виступів на основі індивідуально виконаних завдань (рефератів).

Метою проведення семінарів є поглиблення й конкретизація знань, а також перевірка ефективності та якості їх засвоєння. Семінари про-

водять із найскладніших питань (тем, розділів) навчальної програми для активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, оволодіння фундаментальними знаннями, формування самостійності суджень, уміння відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів. Вони допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодівати культурою толерантності, активно впливати на соціальне становлення особистості. На цих заняттях здобувачі вищої освіти навчаються точно оперувати науковими термінами, формулюваннями, робити висновки.

Основними завданнями семінарського заняття є:

- розвиток пізнавальної активності й самостійності, уміння творчо застосовувати матеріал лекцій;
- поглиблення та закріплення знань, здобутих у процесі вивчення навчальної дисципліни;
- сприяння розвитку творчого мислення, уміння логічно висловлювати й аргументувати свої думки, слухати один одного, продуктивно критикувати.

Семінарські заняття також є засобом перевірки розвитку й закріплення навичок самостійної роботи, що є однією з найважливіших форм навчальної роботи здобувачів вищої освіти; сприяють вихованню ініціативи, активності, самостійності в роботі; навчають систематичного, планомірного засвоєння навчального матеріалу. Особливу увагу приділяють розвитку навичок роботи з різноманітними джерелами, з яких здобувачі вищої освіти одержують додаткову інформацію, аналізу та узагальненню теоретичних матеріалів і корисного досвіду, формуванню вміння конкретизувати проблему та знаходити способи її розв'язання, професійно використовувати знання в умовах навчальної аудиторії.

Завдання для самостійної роботи

«Розроблення структури та змісту семінарського заняття»

Методичні рекомендації до виконання завдання.

Розроблення структури та змісту семінарського заняття містить декілька ключових етапів. Далі наведено загальний опис цих етапів, який можна використовувати як основу для планування семінарського заняття.

1. Вступна частина: привітання; визначення теми, мети й очікувань від семінару; огляд попередньої теми (якщо потрібно) або повторення ключових понять.

2. Основна частина: виклад основного матеріалу згідно з темою семінару; пояснення ключових понять і концепцій; подання прикладів, ілюстрацій, графіків або інших візуальних матеріалів для кращого розуміння матеріалу; постановка запитань та проведення дискусії для залучення здобувачів вищої освіти й активної участі та аналізу теми; використання групових вправ або практичних завдань для практичного застосування отриманих знань.

3. Підсумкова частина: наведення основних моментів, підсумки або висновки; відповіді на загальні запитання від учасників; закріплення отриманих знань шляхом надання резюме, конспекту або списку рекомендованої літератури для самостійного вивчення.

4. Завершальна частина: підсумки семінарського заняття та подяка учасникам за активну участь; планування майбутніх занять або спеціальних заходів, які можуть бути пов'язані з темою.

Окрім того, важливо брати до уваги такі аспекти під час розроблення структури та змісту семінарського заняття:

зорієнтуйтеся на цільову аудиторію та її рівень знань, підберіть матеріал, який буде цікавим та зрозумілим для учасників;

розподіліть час між різними етапами відповідно до їх важливості та складності;

створіть можливості для взаємодії та дискусії між учасниками;

використовуйте різноманітні методи навчання, такі як лекції, вправи, групова робота, практичні завдання тощо;

забезпечте наявність необхідних матеріалів та ресурсів для учасників, наприклад, презентацій, друкованих матеріалів або доступ до інтернету.

Загалом під час розроблення структури та змісту семінарського заняття варто зосередитися на створенні сприятливого освітнього середовища, активній участі учасників та ефективному сприйнятті матеріалу.

Тема 5. Методика підготовки та проведення тренінгового заняття

Мінілекція. Тренінгове заняття «Як підготувати та провести тренінгове заняття»

Мета: ознайомлення з поняттям «тренінг», історією виникнення, метою, завданнями; надання систематизованого уявлення про тренінг як форму проведення нестандартних занять.

Основні питання:

1. Визначення поняття «тренінг».
2. Історія виникнення тренінгу.
3. Мета, завдання тренінгу.
4. Тренінг – один із видів активного навчання.

Основні завдання:

ознайомлення зі структурою тренінгу;
формування в учасників нових умінь і навичок, розвинення особистісних і професійних якостей.

Тренінг – це форма групової роботи, що забезпечує активну участь і творчу взаємодію учасників між собою і з викладачем.

Під час тренінгу відбувається неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою безліч варіантів розвитку та розв'язання проблеми, заради яких вона зібралася. Зазвичай учасники в захваті від тренінгових методів, тому що ці методи роблять процес навчання цікавим, необтяжливим.

Зміст тренінгу має:

орієнтуватися на досягнення поставленої мети;
ґрунтуватися на результатах сучасних наукових досліджень;
давати відповіді на реальні потреби і проблеми учасників;
впливати на формування цінностей, знань, умінь і навичок.

Єдиної класифікації тренінгів немає, оскільки їх можна класифікувати за провідною метою та завданнями, контингентом та числом учасників, тривалістю, кількістю тренерів, типом керівництва, технічним забезпеченням тощо. Однак найчастіше тренінги поділяють на особистісні (психокорекційні) та бізнес-тренінги (або методичні).

Типова структура, мета і завдання тренінгу разом є основою для складання плану його проведення. Такий план може мати різні форми

(таблиця, перелік послідовних дій, схема, сценарій тощо), але принциповим є те, що його потрібно скласти обов'язково. Це не означає, що тренінг відбудеться так, як було заплановано, проте план допоможе дотримуватись основних моментів, які слід опрацювати, інакше дуже складно досягти поставленої мети.

Під час тренінгу неодмінно виникає багато побічних тем для обговорення, і кожна з них виявляється більш чи менш привабливою для учасників. Тим часом хвилини заняття спливатимуть, а обов'язкові питання можуть залишитися нерозглянутими. Тому завчасно складений план допоможе дотримуватися вибраної теми та досягти бажаної мети.

Залежно від цілей і завдань одного заняття або серії тренінгових занять, до та після їх проведення проводять вхідне та вихідне опитування. За допомогою вхідних анкет можна оцінити початковий рівень знань і установок учасників, а порівнюючи результати вихідного та вхідного опитування, – оцінити прогрес цих показників у ході тренінгів.

Структуру тренінгового заняття подано на рис. 1.

Рис. 1. Структура тренінгового заняття

Оцінювання ефективності тренінгу

Опитування «до» та «після» зазвичай здійснюють анонімно. Результати опрацьовують загалом, і вони є індикатором ефективності тренінгів, показують, яку інформацію засвоєно краще/гірше та чи відбулася бажана зміна психологічних установок (настанов).

Завдання для самостійної роботи **«Розроблення організаційно-змістовної структури тренінгу»**

Методичні рекомендації до виконання завдання.

Організаційно-змістова структура тренінгу містить кілька ключових етапів, які допомагають забезпечити ефективну організацію та реалізацію тренінгової програми. Далі наведено загальний опис цих етапів, який можна використовувати як основу для розроблення організаційно-змістовної структури тренінгу.

1. Вступна частина: привітання та введення в атмосферу тренінгу; представлення тренера та учасників, а також пояснення цілей і очікувань від тренінгу; огляд структури тренінгу та пояснення розкладу роботи на день або тривалості тренінгової програми.

2. Ознайомлення з темою та цілями тренінгу: ознайомлення з тематикою тренінгу та пояснення важливості вибраної теми для учасників; подання цілей та очікуваних результатів тренінгу; викликання інтересу до теми й обґрунтування її актуальності та корисності.

3. Теоретична основа та навчальні матеріали: подання основного теоретичного матеріалу, пов'язаного з темою тренінгу; використання візуальних матеріалів, таких як слайди, діаграми, графіки, щоб ілюструвати концепції та ідеї; пояснення ключових термінів та понять, які використовують у темі тренінгу; надання додаткових матеріалів або рекомендацій для самостійного вивчення.

4. Практичні вправи та групова робота: проведення практичних вправ, які дозволяють учасникам застосувати здобуті знання та навички на практиці; формування груп для спільної роботи над завданнями, дискусіями або розв'язування проблем, пов'язаних із темою тренінгу; стимулювання активної участі учасників, обміну досвідом та спільного навчання.

5. Рефлексія та обговорення: виділення часу для рефлексії та самооцінки учасників щодо їхнього зростання та досягнень під час тренінгу; обговорення вражень і спостережень учасників, а також важливих питань та викликів, які виникли під час тренінгу; надання можливості для постановки запитань та отримання відповідей на них.

6. Підсумкова частина: наведення основних моментів тренінгу та підсумки обговорення; подяка учасникам за їхню активну участь і співпрацю; надання важливих додаткових ресурсів, матеріалів або рекомендацій для подальшого розвитку учасників після тренінгу.

Тема 6. Педагогічні технології в закладі вищої освіти

Мінілекція. Тренінгове заняття «Традиційні та інноваційні педагогічні технології»

Мета: ознайомлення з поняттям «педагогічна технологія», її особливостями; надання систематизованого уявлення про педагогічну технологію.

Основні питання:

1. Визначення поняття «педагогічна технологія».
2. Основні якості сучасної педагогічної технології.
3. Класифікація сучасних педагогічних технологій.

Основні завдання:

розширення знань здобувачів вищої освіти про педагогічні технології;

надання систематизованого уявлення про особливості педагогічних технологій;

порівняння традиційних та інноваційних технологій.

Технологія – це сукупність прийомів, що використовують у будь-якій справі, майстерності, мистецтві.

Педагогічна технологія – це сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і komponування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу.

Поняття «педагогічна технологія» може містити три аспекти.

1) науковий: педагогічні технології – частина педагогічної науки, що вивчає та розробляє цілі, зміст і методи навчання, а також проєктує педагогічні процеси;

2) процесуально-описовий: опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих результатів навчання;

3) процесуально-дієвий: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особових, інструментальних і методологічних педагогічних засобів.

Отже, педагогічна технологія функціонує і як наука, що досліджує найбільш раціональні шляхи навчання, і як система способів, принципів і регуляторів, уживаних у навчанні, і як реальний процес навчання.

Традиційна система навчання більш-менш задовольняла суспільні потреби, однак кінець ХХ – початок ХХІ ст. ознаменувався революційними соціально-економічними й інформаційними змінами, які вимагали кардинальних змін в освітньому середовищі.

Якщо в традиційному навчанні увагу акцентували на запам'ятовуванні та відтворенні інформації, то в нових умовах виникла потреба розвитку творчого (продуктивного) мислення здобувача вищої освіти, формування його комунікативних умінь і практичної підготовки до активної життєдіяльності в постійно мінливому соціальному середовищі.

Слід зважати на особливість системи вищої освіти в Україні, яка полягає в співіснуванні традиційних та інноваційних технологій навчання з переважанням традиціоналізму, що повною мірою не відповідає сучасним вимогам до випускників ЗВО. Тому постає нагальна потреба широкого упровадження інновацій в освітній процес.

Інноваційні технології відрізняються від традиційних насамперед місцем і роллю основних учасників освітнього процесу – викладачів і здобувачів вищої освіти, їхніми стосунками, характером і змістом освітньої діяльності. І якщо в традиційному навчанні яскраво виражена підсистема «суб'єкт-об'єкт», у якій тільки викладач є суб'єктом, який визначає зміст, методи навчання та стиль взаємовідносин, то в інноваційному освітньому процесі зникає жорсткий розподіл ролей між викладачем і здобувачем вищої освіти. Здобувач вищої освіти в цьому варіанті перетворюється на важливого освітнього суб'єкта, активно залучаючись до дієвого спілкування з викладачем і використання знань, здобутих у процесі самостійної роботи з різними джерелами інформації. Спрямованість на суб'єкт-суб'єктну, діалогічну взаємодію закономірно приводить до необхідності реалізувати освітній процес як через традиційні, так і через інноваційні форми в їх гармонійному поєднанні.

Серед педагогічних інноваційних технологій на основі ефективності організації та управління процесом навчання можна зазначити такі:

- програмоване навчання;
- технології диференційованого навчання;
- технології індивідуалізації навчання;
- групові та колективні способи навчання;
- метод проєктів;
- методи проблемного навчання;
- інформаційно-комунікаційні технології тощо.

Інноваційні інформаційно-комунікаційні технології навчання – це оригінальні технології (методи, засоби, способи) створення, передавання і збереження навчальних матеріалів, інших інформаційних ресурсів освітнього призначення, а також організації та супроводу освітнього процесу (традиційного, електронного, дистанційного, мобільного) за допомогою телекомунікаційного зв'язку та комп'ютерних систем і мереж, які цілеспрямовано, систематично й послідовно впроваджують у педагогічну практику з метою підвищення якості освіти.

Завдання для самостійної роботи «Розроблення вправи/завдання відповідно до певної педагогічної технології»

Методичні рекомендації до виконання завдання.

Виберіть певну педагогічну технологію. Наприклад, розгляньте зразок вправи, що дозволяє учасникам дослідити різні аспекти використання інформаційних технологій у вищій освіті та сприяє активному обміну думками, досвідом і рекомендаціями між учасниками.

Мета вправи – заохочення учасників аналізувати та обговорювати роль інформаційних технологій у сучасній вищій освіті.

Опис вправи.

1. Підготовка. Створіть список запитань про використання інформаційних технологій у вищій освіті.

Наприклад:

Які переваги надають інформаційні технології в навчанні здобувачів вищої освіти?

Які можливі обмеження або виклики пов'язані з використанням інформаційних технологій викладачами?

Які інформаційні технології є найбільш ефективними для сприяння активному навчанню?

2. Виконання. Розподіліть учасників на групи по чотири-п'ять осіб; кожна група отримує одне запитання зі списку; учасники мають використати інформаційні технології (наприклад, вебресурси, пошукові системи, електронні бази даних) для пошуку інформації, фактів та доказів, щоб підготувати свою групу до експертного виступу.

3. Експертна панель. Кожна група презентує свої висновки та відповіді на запитання перед іншими учасниками; решта учасників можуть ставити додаткові запитання або висловлювати свої думки щодо поданої інформації; учасники обговорюють переваги, обмеження та виклики використання інформаційних технологій у вищій освіті, а також обмінюються ідеями та рекомендаціями.

4. Заключна частина. Ведучий підбиває підсумки дискусії та наголошує на ролі інформаційних технологій у вищій освіті, а також на важливості постійного оновлення знань і використання сучасних інструментів для підтримки освітнього процесу.

Тема 7. Викладання в умовах дистанційного навчання

Мінілекція. Тренінгове заняття «Можливості дистанційного навчання та викладання»

Мета: ознайомлення з поняттям «дистанційна освіта», сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, етикою спілкування в глобальних інформаційних мережах.

Основні питання:

1. Визначення поняття «дистанційна освіта».
2. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології.
3. Телекомунікаційні технології.
4. Етика комунікації в інформаційних мережах.

Основні завдання:

поглиблення знань здобувачів вищої освіти про дистанційну освіту; надання систематизованого уявлення про сучасні інформаційно-комунікаційні технології;

вироблення практичних навичок спілкування в інформаційних мережах.

Дистанційне навчання (ДН) (англ. distant learning) – новий засіб реалізації процесу навчання, основою якого є використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, які дозволяють навчатися на відстані без особистого контакту між викладачем і здобувачем вищої освіти. Дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується переважно за технологіями дистанційного навчання.

Характерними рисами такого навчання є:

- гнучкість – учні, здобувачі вищої освіти, слухачі, які здобувають дистанційну освіту зазвичай не відвідують регулярних занять, а навчаються в зручний для себе час і в зручному місці;
- модульність – в основу програми дистанційної освіти покладено модульний принцип; кожний окремий курс створює цілісне уявлення про окрему предметну область, що дозволяє з набору незалежних курсів-модулів сформувати навчальну програму, яка відповідає індивідуальним чи груповим потребам;
- паралельність – навчання відбувається одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямом), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності;
- велика аудиторія – одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості учнів, здобувачів вищої освіти та слухачів; спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку здобувачів вищої освіти між собою та з викладачами;
- економічність – ефективне використання навчальних об'єктів і технічних засобів, концентроване й уніфіковане подання інформації, використання та розвиток комп'ютерного моделювання мають привести до зниження витрат на підготовку фахівців;
- технологічність – використання в освітньому процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір.

В Україні створено систему дистанційної освіти, яка реалізує такі принципи:

- безперервність – забезпечення в дистанційній освіті всіх рівнів, прийнятих у системі безперервної освіти в Україні: початкової, загальної середньої, професійної підготовки, вищої, додаткової, післядипломної освіти;

- демократизація – надання рівних можливостей усім закладам освіти в розв’язанні нормативно-правових, навчально-методичних, фінансово-економічних питань;
- інтеграція – створення віртуальної електронної бібліотеки навчальних дистанційних курсів, банків даних та баз знань із захистом авторських прав;
- глобалізація – відкритість інформаційних ресурсів та організація освітніх процесів з використанням телекомунікаційних мереж, зокрема мережі Національної академії наук України, що не перешкоджає самостійній діяльності освітніх закладів і сприяє розвитку різноманітних форм дистанційної освіти, які забезпечують державні стандарти освіти.

Система дистанційної освіти в Україні забезпечить розширення кола споживачів освітніх послуг; підвищення якості навчання слухачів, здобувачів вищої освіти і школярів незалежно від їхнього місцезнаходження; створення додаткових робочих місць для громадян України; створення спеціальних курсів ДН, спрямованих на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів; створення програм і курсів психологічної підтримки; можливість здобуття освіти за українськими програмами громадянами зарубіжних країн; реалізацію системи безперервної освіти «протягом життя»; індивідуалізацію навчання за масовості освіти.

Саме на ці перспективи зорієнтовано Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні.

Завдання для самостійної роботи

«Підготовка навчальної справи/завдання з використанням можливостей технологій дистанційного навчання»

Методичні рекомендації до виконання завдання

Розробіть інтерактивний вебінар для підготовки майбутніх педагогів із використанням технологій дистанційного навчання.

Опис завдання. Ви – педагог-методист у закладі вищої освіти, і вам доручено підготувати навчальний вебінар для здобувачів вищої освіти, які майбутньою професією обрали педагогіку вищої освіти.

Мета вебінару – підготувати здобувачів вищої освіти до використання технологій дистанційного навчання та ознайомити їх із можливостями, які надають сучасні технології в освітньому процесі.

Завдання містить такі етапи:

1. Розроблення плану вебінару:

визначення теми та заголовка вебінару;

структурування змісту вебінару на основі головних аспектів використання технологій дистанційного навчання в педагогіці вищої освіти; установлення послідовності викладення матеріалу та часових меж для кожного розділу.

2. Підготовка презентації:

створення візуально привабливої та інформативної презентації, яка містить основні пункти змісту вебінару;

використання графіки, діаграм, ілюстрацій та інших візуальних елементів для поліпшення сприйняття матеріалу.

3. Підготовка додаткових матеріалів:

збирання інформації про педагогічні платформи, програми та інструменти, що використовують у дистанційному навчанні;

підготовка списку рекомендованої літератури та онлайн-ресурсів для подальшого самостійного вивчення.

4. Проведення вебінару:

використання платформи для вебінарів із можливістю екранної зйомки та відеозапису;

проведення вступного слова та короткого огляду теми;

презентація основного матеріалу з використанням графіки та ілюстрацій;

пояснення основних понять і термінів;

демонстрація прикладів використання технологій дистанційного навчання;

відповіді на питання та проведення дискусії;

підсумки й акцентування на важливості засвоєння навчального матеріалу.

5. Запис вебінару та підготовка до подальшого використання:

редагування відеозапису для видалення непотрібних елементів і поліпшення якості звуку та зображення;

додавання титрів, зазначення авторства та посилання на джерела використаної інформації;

завантаження відеозапису на платформу для доступу здобувачів вищої освіти та можливості повторного перегляду.

6. Оцінювання результатів:
підготовка тестових завдань для перевірки розуміння матеріалу;
організація проведення тестів та отримання результатів;
аналіз результатів тестування та надання індивідуальних консультацій здобувачам вищої освіти, які мають складності засвоєння матеріалу.

Рекомендована література

Основна

1. Андрушко Я. С. Основи психологічного тренінгу та психокорекція / Я. С. Андрушко. – Львів : Львівська політехніка, 2021. – 236 с.
2. Балахтар В. В. Соціально-психологічний тренінг і маніпуляція : навч.-метод. посіб. / В. В. Балахтар. – Вижниця : Черемош, 2015. – 432 с.
3. Зливков В. Л. Теорія та практика психологічних тренінгів / В. Л. Зливков, С. О. Лукомська. – Київ ; Ніжин : Вид. ПП Лисенко М. М., 2019. – 209 с.
4. Карамушка Л. М. Психологічні тренінги для підготовки менеджерів та персоналу освітніх організацій (реалізація технологічного підходу) : навч. посіб. / Л. М. Карамушка. – Київ : Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2022. – 144 с.
5. Тренінгове навчання у закладі вищої освіти [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. М. В. Афанасьєва. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018 – 322 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/21071/1/2018%20-%20%D0%90%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%8C%D0%B5%D0%B2%20%D0%9D%20%D0%92.pdf>.
6. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання / В. М. Федорчук. – Київ : Центр навч. літ., 2019. – 250 с.

Додаткова

7. Білова М. Е. Теоретичні основи психологічного тренінгу : метод. рекомендації / М. Е. Білова. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. – 36 с.

8. Івашньова С. В. Практичний poradник. Як підготувати та провести ефективний тренінг / С. В. Івашньова. – Харків : Ранок, 2019. – 80 с.
9. Котлубай В. О. Практикум для проходження тренінг-курсів: «Створення власного бізнесу»; «Розробка конкурентної стратегії»; «Розвиток напрямів та інструментів міжнародного бізнесу» / В. О. Котлубай, О. В. Слободянюк, К. С. Нестерова. – Одеса : НУ «ОЮА», 2021. – 116 с.
10. Кочаровський М. С. Психолого-педагогічний практикум : метод. посіб. / М. С. Кочаровський. – Київ : Нац. Ун-т «Києво-Могилянська академія»; Дірект Лайн, 2024. – Ч. 5. – С. 87–92.
11. Лефтеров В. О. Теорія і практика психологічного тренінгу : метод. рекомендації для самостійної роботи здобувачів / В. О. Лефтеров, Ю. В. Форманюк, Т. М. Третьякова. – Одеса : Фенікс, 2021. – 44 с.
12. Основи сучасної педагогіки : монографія / Т. О. Дмитренко, К. В. Яресько, В. М. Нагаєв, Т. В. Колбіна, С. В. Копилова, Н. Д. Кабусь. – Херсон : ПП Вишемирський, 2016. – 462 с.
13. Романова Н. Особливості тренінгового навчання майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі / Н. Романова, Г. Полякова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка : зб. наук. праць. Вип. 17. – Ч. 3. – Київ ; Івано-Франківськ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. – С. 177–185.
14. Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: еко-тренінги : зб. наук. праць за матеріалами всеукр. наук.-практ. конф. (м. Умань, 14 трав. 2020 р.) / за заг. ред. Т. Д. Перепелюк. – Умань : Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини : ФСПО, 2020. – 107 с.
15. Технології тренінгу: улюблений «складний» учасник : навч.-метод. посіб. / за редакцією Л. Ніколаєва. – Київ : 7БЦ, 2023. – 144 с.
16. Real Country Experiences: On-line Teaching in Wartime after Pandemic in Ukraine / I. Kostikova et al. // International Journal of Interactive Mobile Technologies. – 2023. – Vol. 17, No. 03, P. 123–134 ; [Electronic resource]. – Access mode : <https://doi.org/10.3991/ijim.v17i03.36419/>.

Зміст

Вступ.....	3
Програма комплексного тренінгу	7
Тема 1. Сутність і структура освітнього процесу в закладі вищої освіти.....	12
Тема 2. Методика підготовки та проведення лекції	16
Тема 3. Методика підготовки та проведення практичного заняття	19
Тема 4. Методика підготовки та проведення семінарського заняття	24
Тема 5. Методика підготовки та проведення тренінгового заняття	27
Тема 6. Педагогічні технології в закладі вищої освіти	30
Тема 7. Викладання в умовах дистанційного навчання.....	33
Рекомендована література.....	37
Основна	37
Додаткова	37

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації
до виконання комплексного тренінгу
для здобувачів вищої освіти спеціальності
011 «Освітні, педагогічні науки» освітньої програми
«Педагогіка та адміністрування освіти»
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Будянська Вікторія Анатоліївна**
Почуєва Ольга Олексіївна

Відповідальний за видання *Т. Ю. Погорєлова*

Редактор *Н. Г. Войчук*

Коректор *В. О. Дмитрієва*

План 2025 р. Поз. № 9 ЕВ. Обсяг 40 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61165, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*